

Renate Dorrestein

Noorderzon

roman

 Uitgeverij Oorsprong

‘Begin bij het begin,’ zei de koning ernstig, ‘en ga net zo lang door tot je aan het slot bent. Houd dan op.’

Lewis Carroll, *Alice in Wonderland*

Weer kreeg Justine de voordeur niet open. Het huis gaf zich maar niet gewonnen, het slot weerstreefde de sleutel die ze tastend wrikte en draaide. Dat dagelijkse wroeten werkte op haar zenuwen. Ze zag het moment naderen waarop ze zich tegen de deur zou horen pleiten: 'Ik doe toch niets onrechtmatigs? Ik ben hier uitgenodigd.' Peilend bewoog ze de sleutel. Ze hoorde een berustende klik. Ze kon naar binnen.

Op de mat lag een pakje. Ze bukte zich al om het op te rapen toen ze 'Topaas' handschrift herkende. 'Wel verdomme,' zei ze. Ze liet het liggen.

Ze ging de keuken in om thee te zetten. Het was een vrolijke, lichte keuken, maar vervuild en vol gebruikt vaatwerk. Ze viste een kopje uit de gootsteen en spoelde het af. Ze zocht de lucifers. Ze stak het fornuis aan. Ze zette water op. Ze gooide de oude thee uit de pot. En al die tijd voelde ze het pakje op de mat liggen. Het maakte dat de espressomachine en de stopflessen met grutten en granen ineens weer aan Topaas toebehoorden, dat het zonnige gele servies van Topaas was, dat zij alles bezat wat Justine omringde, tot en met het water uit de kraan.

Justine voelde zich door de dingen op haar plaats gezet. Ze was maar een logee, een gast, een voorbijganger. Na haar zou het huis weer helemaal alleen van Topaas zijn. Dat was ze de laatste weken eerlijk gezegd vergeten. Het pakje verstoorde en bedierf alles.

Toch zou ze gewoon doen wat ze elke dag om deze tijd deed: in een zijden peignoir theedrinken in de erker totdat het laatste licht van de voorjaarsavond verdwenen zou zijn. Maar terwijl ze boven haar kleren uittrok, zag ze de hele tijd Topaas voor zich: Topaas in een avondjurk aan Julius' arm, Topaas met laarzen en een regenpak op een landweg. Topaas van heel dichtbij bezien zodat de sproeten op haar neus waarneembaar waren en het te zien was dat haar gebit onregelmatig was. Die laatste mentale foto was Justines favoriet. Je kon er duidelijk op zien dat Topaas haar dertigste verjaardag achter zich had liggen.

Ze snoof. Zelf had ze rechte parelmoeren tandjes, een blanke huid en witblond engelenhaar dat rond haar gezicht krulde, wat maakte dat ze vaak als lief en weerloos werd beschouwd. Ze moest nog meerderjarig worden. 'Maar kind toch,' had Topaas gezegd toen Justine door haar hospita op straat was gezet, 'wil je misschien bij mij komen logeren tot je een nieuwe kamer hebt?'

Op de dag van die genereuze invitatie kenden ze elkaar precies drie weken. Hun betrekkingen waren zakelijk: Justine was de nieuwe secretaresse op de radioafdeling waarvan Topaas chef was. ‘Hoofd Dramaturgie’ stond er op haar deur. Op Justines deur stond niets.

Het behoorde tot haar werk om de besprekingen te stenograferen die Topaas met haar hoorspelautoeurs hield.

‘De werkelijkheid?’ zou Topaas zeggen. ‘Daar is al voldoende van. Vertel me liever een goed verhaal. De kwaliteit van de werkelijkheid nodigt doorgaans niet uit tot reproductie ervan. Verliest dat wat er domweg is het niet altijd van wat we geloven? We worden nu eenmaal meer in beslag genomen door dromen, angsten, zorgen en aspiraties dan door wat er zich voor onze neus afspeelt. Beschrijf me dus niet de werkelijkheid. Die is en dat volstaat. Erbuiten is het interessanter.’

Iets anders zei ze nooit. Ook was het tot Justine doorgedrongen dat ze massa’s technici en regisseurs tot haar beschikking had die het eigenlijke werk deden. Het enige dat zij zelf deed was eindeloos confereren en zeggen: ‘De werkelijkheid? Houd toch op. Vertel me liever een goed verhaal.’

Justine zat erbij en stenografeerde en bedacht dat

de feiten simpel waren. Topaas verdiende drie keer zoveel als zij. Voor het de hele dag herhalen van dezelfde opmerking. Zelfs voor het benutten van haar geld en haar status was ze te lui. Ze bezat geen zwarte Alfa Romeo en ze praatte nooit over skiën. Ze zat daar achter haar lelijke stalen bureau tussen de saaie archiefkasten alsof er geen stijlvol kantoormeubilair bestond. Ze zat daar, haar mouwen opgestroopt, haar ellebogen op het blad, en praatte. Of ze lachte. Ze lachte hard en sloeg daarbij op tafel.

Justine fronste haar wenkbrauwen. De feiten waren simpel. Topaas was een paar weken geleden van de aardbodem verdwenen, zomaar ineens. Ditmaal zou Justine graag zien dat de feiten ongewijzigd bleven. Ze griste onwillig het pakje van de gangmat. Ze dronk twee kopjes thee terwijl ze het op haar hand woog. Het was klein en rechthoekig. Natuurlijk: een geluidscassette. Net iets voor Topaas.

Justine stopte hem in de cassetterecorder die in de woonkamer stond. Ze zuchtte. Ze drukte de afspeelknop in.

‘Luister, luister, luister,’ zei Topaas. Er volgde een lange stilte met af en toe gekraak en geruis als van een interlokale telefoonverbinding. ‘Er zat een knoop in het snoer,’ zei Topaas ten slotte. ‘Deze spullen heb-

ben te lang onder in mijn rugzak gezeten. Ik hoop dat de batterijen nog goed zijn, want mijn stekker past niet op het lichtnet hier. Dag Justine, je spreekt met mij. Sorry dat ik zo lang niets van me heb laten horen. Er was gewoon niets te vertellen. Maar nu heb ik eindelijk goed nieuws. Ik ben waar ik zijn moet. Ik heb de indruk dat tot nu toe alles klopt. Zo heb ik gisteren bij mijn aankomst meteen een fantoom ontmoet, precies zoals me voorspeld was. Wat aangezegd is, hoort uit te komen. Ik zal je vertellen hoe het zat met dat fantoom. Ik zal het je helemaal uit de doeken doen. Ga er maar lekker voor zitten.'

Bewaar me, dacht Justine. Ze kende die verhalen van Topaas. Onveranderlijk verkozen daarin spontane vertakkingen en woekeringen uit te botten. Uit de ene geschiedenis pulde vanzelf de volgende tevoorschijn, totdat ze als een tros in elkaar verknoot raakten en Topaas zelf moest toegeven: 'Dit wordt meer een bundeltje.'

Van zo iemand kon je verwachten dat ze meteen in een vertelling losbarstte in plaats van eerst even uit te leggen waarom ze plotseling spoorloos was, zoals Justine het noemde - ofschoon Julius, die meende dat hij Topaas' verloofde was, liever sprak van 'onverwacht op reis'. Een verklaring zou na al die tijd wel op haar plaats zijn. Toen ze net van de aard-

bodem verdwenen was, had Julius zelfs geopperd dat ze ontvoerd moest zijn, al had hij die gedachte weer snel laten varen aangezien Topaas niet het type was om zich te laten kidnappen. Bovendien, had Justine aangevoerd, duidde het feit dat haar auto eveneens weg was op een vrijwillig vertrek. Ze miste de auto. Met tegenzin zette ze de cassetterecorder weer aan.

‘Ik was,’ zei Topaas, ‘na een lange reis bij toeval in het zuiden van een noordelijk land beland, waar de wind al warm was. Ik kreeg er een droge keel van, ook omdat ik steeds moest zeggen: “Ja, de lente is inderdaad vroeg dit jaar.” Dat zei ik tegen herbergiers, bakkersvrouwen en tegen de man wiens winkel ik binnenging om een stukje heidezeep te kopen. Hij was een man die naar de zee verlangde, maar hij had zich opgesloten in een dwaas winkeltje vol aangeklede dennenappels, asbakken met een afbeelding van de dorpsstraat, kaarsen waarop oude vrouwen bloemen hadden geplakt en theemutsen die eekhoorns voorstelden, alles handgebreid en handgekleid.

Heidezeep had hij niet, maar ik ben twee weken bij hem gebleven omdat ik me verwant met hem voelde. Ik vertelde hem dat ook ik door een onmogelijk verlangen gedreven werd, veel meer hoefde ik niet te zeggen. Zijn blauwe ogen werden zacht en om

me te troosten vertelde hij me over de zee, over stroomgoden en waterwijven en de magie die daar heerst waar water raakt aan lucht en bergen.

Ook toonde hij me de bezienswaardigheid van het dorp: de oudste boom ter wereld. Die stond naast de kerk, omgeven door smeedijzeren hekken. Een reusachtige eik. En dit was geen fabeltje, zei de man die naar de zee verlangde: onder die boom werd lang, lang geleden een boerenmeid verkracht door een Romeinse soldaat. Zij produceerde een bastaardzoon die later stadhouder van Judea werd. In die hoedanigheid zou hij in het jaar 33 de zoon van God ter dood veroordelen.

“Dus dit is de geboortegrond van Pontius Pilatus,” zei ik.

Hij lachte. Daar moest ik niets achter zoeken, zei hij, het was heel gewone grond, niet natter dan elders, bijvoorbeeld.

Zo liepen en praatten we, of we zaten in zijn winkeltje en rangschikten spinnewielen, het was plezierig en volstrekt zonder plannen of beloften. Het had wat mij betreft nog wel wat mogen duren, al was ik hiervoor niet op reis gegaan. Maar door de kleine Ich-ich-ich veranderde alles.

Je moet weten, Justine, dat er voor het winkeltje drie ganzen graasden, Samuel, Rodriguez en de

kleine Ich-ich-ich. Ik had een hekel aan ze omdat het domme gegak waarmee ze ons 's ochtends wekten me aan mijn dodo's herinnerde. De weerzin was wederkerig, blazend weken ze achteruit zodra ze me zagen. Vooral de kleine Ich-ich-ich ging er meteen vandoor als hij me in het vizier kreeg.

Op een ochtend, twee dagen geleden om precies te zijn, scheen de zon 's morgens zo heerlijk dat ik met een vaart naar buiten stormde. Ik brak mijn nek zowat over Samuel en Rodriguez, die voor de deur op hun ontbijt zaten te wachten. De kleine Ich-ich-ich maakte zich snaterend uit de voeten. En op dat moment passeerde, zoals iedere dag, de melkauto.

Ik sloeg mijn handen voor mijn ogen, maar het was al te laat. Ik kon me niet meer verzetten tegen de herinneringen die op me af raasden met dezelfde onontkoombaarheid waarmee de melkauto de kleine Ich-ich-ich naderde. Zo was het toen ook gegaan. Ook toen had ik, lang voordat ik de remmen hoorde gieren, al geweten dat er niets meer te keren viel. Het was gegaan zoals ze altijd zeggen dat het bij verkeersongelukken gaat: je hebt geen tijd meer voor een reddende handeling, maar terwijl je nog maar een fractie van de fatale klap verwijderd bent, heb je alle gelegenheid om uitvoerig na te denken. Mij was het niet anders vergaan. Tijdens de onafzienbare duur